

Samenwerken in de strijd tegen ARMOEDE

Grensloos v.z.w.

Missie

Grensloos vzw werkt,
vanuit en samen met mensen in armoede,
aan de verandering van structuren in de
samenleving die mensen uitsluiten.

Inleiding

Deze tekst gaat over de visie op armoede en armoedebestrijding van Grensloos vzw. Hij geeft woorden om te bespreken waar Grensloos vzw mee bezig is.

Het is een bril om regelmatig mee naar de praktijk te kijken en te beoordelen of, en hoe die moet worden bijgestuurd.

Het is namelijk de bedoeling dat de groepen, de groepsbegeleiders en individuele ondersteuners, andere medewerkers, de coördinator en de bestuursleden vanuit dezelfde visie aan hetzelfde doel werken.

Nieuwe medewerk(st)ers kunnen met de tekst een goede start maken.

Partnerorganisaties van Grensloos vzw of geïnteresseerde buitenstaanders krijgen ermee een zicht op de visie van de werking.

Hoe kijkt Grensloos vzw naar armoede?

Definitie [1]: Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan.

Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving.

Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.

Maatschappelijk kwetsbare mensen: doelgroep

De samenleving zit zo in elkaar dat mensen die in armoede leven een veel groter risico lopen om (verder) gekwetst te geraken.

Ze genieten weinig van de informatie, vorming, hulpverlening én van het respect dat de samenleving gewoonlijk aan burgers geeft.

In hun contacten met maatschappelijke instellingen (zoals de school, de politie en jeugdrechtbank, het jeugdwelzijnswerk, het OCMW of de RVA) voelen zij zich vooral gecontroleerd of gestraft.

Of ze voelen zich anders/afwijkend en minder goed behandeld dan anderen.

Ze ervaren uitsluiting.

Mensen in armoede ervaren dit vaak van generatie op generatie.

Zo krijgen ze een 'vertekend zelfbeeld': na talrijke afwijzingen geloven ze zelf dat ze weinig waard zijn.

Als ze dat geloven, worden ook de contacten met anderen minder goed: in het gezin, in familieverband, in een buurt, op school, op het werk, in de vrije tijd.

Problemen worden zo ingewikkeld dat mensen in armoede nog weinig keuzes kunnen maken in hun leven: vooruit kijken en dromen over de toekomst is niet vanzelfsprekend.

Plannen maken is moeilijk als dringende problemen alle energie opslorpen.

Mensen worden gedwongen om te leven van dag tot dag, in het hier en nu.

Leven wordt overleven.

Armoede heeft nooit slechts één oorzaak: verantwoordelijkheden op 3 niveaus

Als je armoede wil verstaan, moet je armoede langs alle kanten bekijken. Mensen leven in armoede omdat heel veel dingen tegelijk die armoede mogelijk of soms zelfs onvermijdelijk maken.

Armoede is nooit iemands eigen schuld.

Grensloos vzw ziet oorzaken en veranderingskansen omtrent armoede op 3 niveaus.

1 De hele samenleving

De samenleving is voor maatschappelijk kwetsbare mensen niet altijd even rechtvaardig georganiseerd.

Regels en wetten zijn ingewikkeld en vaak niet op maat van mensen die in armoede leven.

In het sociale en het culturele leven wordt weinig ruimte voor hen gemaakt.

De economie houdt weinig rekening met armoede.

De huurprijzen swingen de pan uit en daardoor kunnen mensen met de laagste inkomens zich amper een dak boven het hoofd veroorloven.

Dat komt omdat die huurprijzen grotendeels door de huisbazen zelf worden bepaald: ze vragen zo veel als ze kunnen krijgen.

Toch zou de samenleving er voor kunnen kiezen om deze vrije markt deels aan banden te leggen met regels die meer rekening houden met mensen met een laag inkomen.

Armoede is dus een structureel probleem: de organisatie van de samenleving zelf zorgt ervoor dat mensen in armoede terecht komen of dat ze niet uit de armoede geraken.

2 Organisaties en diensten

Ook de werking van sommige organisaties in de diensten- en hulpverleningssector veroorzaakt armoede of houdt de armoede in stand.

Mensen die in armoede leven ervaren een hoge drempel om naar zo'n organisatie toe te stappen: ze voelen er zich niet welkom, ze verstaan er de moeilijke taal niet, ze worden er met weinig respect of zelfs onrechtvaardig behandeld.

Regels en controle zijn er vaak belangrijker dan de wil om mensen in armoede echt vooruit te helpen. Deze organisaties en de mensen die er werken houden, vaak onbewust, te weinig rekening met wat mensen in armoede nodig hebben:

echt respect en antwoorden op hun maat, antwoorden waar ze zelf mee voor kiezen.

Mensen in armoede komen vooral via dwang in contact met het gerecht:

afbetalingsproblemen, plaatsing van kinderen en problemen met huishuur.

Armen worden daar vooral voortdurend op hun plichten gewezen. Het gerecht is dus vaak 'de boeman'. Daarom denken mensen in armoede er zelden aan dat datzelfde

gerecht hen ook zou kunnen helpen om hun rechten af te dwingen – om voor hen op te komen dus.

3 Het individu

De groep van maatschappelijk kwetsbare mensen is het minst gewapend tegen tekorten van de samenleving en de diensten: ze bedenken vaak vanuit hun eigen manier van in het leven staan creatieve, eigen oplossingen.

Soms werken die oplossingen, soms worden die oplossingen niet door de samenleving of betrokken organisaties geapprecieerd.

Dit omdat deze oplossingen dan niet volgens de afspraken van de samenleving of organisaties zijn.

Soms draaien die oplossingen zelfs uit op verdere problemen en verscherping van de armoede. Grensloos vzw vindt dat mensen in armoede met het bedenken van oplossingen hun deel van de verantwoordelijkheid omtrent hun armoedesituatie willen opnemen: ze proberen vooruit te geraken of het hoofd boven water te houden. Elke keuze is een blijk van inzet én veerkracht.

Armoede heeft vele gezichten: gelaagdheid en binnenkant

Bij ‘armoede’ denken mensen vaak meteen aan geen geld hebben of een veel te laag inkomen.

Maar armoede is veel meer dan dat.

Armoede is een onoverzichtelijk kluwen van problemen die allemaal ergens wel met elkaar te maken hebben.

Problemen op alle terreinen van het leven: gezondheid, school, werk, wonen, opvoeding, je weg weten in de ingewikkelde wereld, ruzie met de burens, van dag tot dag leven, de rechtbank, de bank, schulden, ...

Resultaat is dat mensen in armoede een zelfbeeld hebben dat vaak getekend is.

Dit onder andere door sociaal isolement.

Ook worden mensen in armoede veelvuldig gekwetst in het leven.

Dit vaak van kindsbeen af, met ouders en grootouders die in gelijkaardige situaties moeten leven.

Deze diepe meervoudige gekwetstheid heeft een effect op gevoelens, beleveniswereld, angst, schaamte, loyaliteiten, vertrouwen/wantrouwen, ...

Dit geheel noemen we de binnenkant van armoede.

Dit alles maakt het heel moeilijk om armoede te doorbreken.

Toch gelooft Grensloos vzw dat verbetering mogelijk is.

Deze wil ze samen met mensen in armoede zoeken en mogelijk maken.

Dit wil Grensloos vzw doen door in eerste instantie de samenleving en de organisaties te beïnvloeden.

Grensloos vzw gelooft dat daar de belangrijkste hefboomen zitten.

Grensloos vzw wil armoede structureel bestrijden, schouder aan schouder met mensen die in armoede leven

De armoedekloof kan enkel worden overbrugd wanneer de samenleving ook een appel doet op het psychologisch kapitaal van personen die in armoede leven en van hun omgeving.

De samenleving maakt daarbij de economische, sociale en culturele kapitaalvormen voor hen toegankelijk.

Zo krijgt iedereen gelijke kansen op niet-kwetsende sociale en maatschappelijke interacties en op waardevolle bindingen met zichzelf, de anderen, de maatschappij en de toekomst[2].

Geloven in de kracht van mensen

Armoede is dus een ingewikkeld probleem.

Er bestaan geen eenvoudige oplossingen.

Om de armoede te bestrijden willen we alle positieve krachten opzoeken en laten samenwerken.

De krachten van de mensen zelf die in armoede leven, maar ook de positieve krachten in hun omgeving, in de organisaties en diensten, in de hele samenleving.

Volgens Grensloos vzw willen én kunnen ook mensen in armoede actief deelnemen aan de samenleving. Dat is zelfs een recht.

Zij kunnen er hun eigen plek in vinden én zij kunnen er voor zorgen dat ze in de samenleving gehoord worden – dat er meer rekening met hen wordt gehouden.

Zij kunnen mee zorgen voor verbetering, voor zichzelf én voor alle andere armen.

Vanuit hun eigen kracht, met de hulp van steunfiguren en netwerken om hen heen.

Ook in welzijnsvoorzieningen, diensten en organisaties en bij mensen die verantwoordelijk zijn voor het beleid zijn er positieve krachten: ook daar zijn hefboomen aanwezig en mensen die kunnen inzien dat er iets moet veranderen voor mensen in armoede.

Dit geloof in de krachten van vele spelers op het veld is een geloof in verandering.

Beleid, organisaties en mensen sterker maken

‘Empowerment’ drukt in één begrip uit wat we eigenlijk willen[3].

We willen dat mensen meer mogelijkheden hebben om hun eigen leven vorm te geven. Ook mensen in armoede moeten voldoende keuzevrijheid hebben.

En de samenleving moet hun keuzes ook meer waarderen, ook al stroken ze niet met de klassieke paden.

De samenleving moet meer erkenning geven voor ieders pogingen om zijn/haar leven zo goed mogelijk vorm te geven.

Het bewustzijn moet groeien dat het voor mensen in armoede soms weinig

vanzelfsprekend is om greep te houden op hun leven.

Daarom wil Grensloos vzw werken aan de maatschappelijk structuren die dit waar kunnen maken. Maar tegelijk willen we dat mensen in armoede door hun betrokkenheid bij Grensloos vzw kunnen groeien. We willen dat onze participatieve manier van werken zorgt voor een versterking en groei van het individu.

We vechten elke vorm van discriminatie, onderdrukking of vernedering van arme mensen aan.

We weten bv. dat kinderen uit arme gezinnen sneller naar het bijzonder onderwijs worden doorverwezen. We weten dat kinderen uit arme gezinnen sneller gevisieerd worden en risico lopen uit huis te worden geplaatst.

We willen dat iedereen zich van dit onrecht bewust wordt en kritisch op zoek gaat naar betere oplossingen.

Het beleid en alle mensen die verantwoordelijkheid dragen in de samenleving moeten positieve krachten om armoede te bestrijden in beweging brengen.

Zij moeten er mee voor zorgen dat alle voorwaarden vervuld zijn, zodat mensen in armoede hun levenswandel zelf kunnen invullen naar eigen behoefte, op eigen ritme.

De samenleving moet er mee voor zorgen dat ook mensen in armoede volwaardig kunnen deelnemen aan alle belangrijke dingen in het leven: gezin en familie, de buurt, werk, onderwijs, cultuur, vrije tijd, ...

Zo krijgt iedereen gelijke kansen op een positieve deelname aan de samenleving en op waardevolle verbindingen met zichzelf, de anderen, de maatschappij en de toekomst.

Samen structureel werken aan een sociaal rechtvaardige samenleving

In de samenleving zijn er veel drempels en mechanismen die armoede creëren en laten voortbestaan.

Grensloos vzw deze structurele drempels en belemmeringen niet alleen opsporen maar ook blijvend bestrijden. We geloven in ieder geval in het positieve effect van constructieve dialoog met beleid en organisaties. Ook geloven we in het nut van sociale actie en in de mogelijkheid van structurele of blijvende verandering in de maatschappij.

Wij willen er alles aan doen om alle sociale grondrechten toegankelijk te maken voor alle mensen die in armoede leven en om iedereen te laten genieten van een volwaardig burgerschap.

Om die structurele veranderingen te bekomen geloven we sterk in de kracht van een aantal methodieken.

Zo bijvoorbeeld maatzorg voor individuele mensen.

Ook groepswerk om de dialoog met beleid en samenleving aan te gaan en om zichzelf

en elkaar te versterken.

Netwerkverbreding om mensen in armoede en mensen niet in armoede dichter bij elkaar te brengen.

Dit doen we in dialoog met wie de armoede aan den lijve ervaart, als echte en evenwaardige partners.

Mensen in armoede denken mee, handelen mee, sturen mee. We zoeken voortdurend naar maximale én haalbare deelname van mensen in armoede in de organisatie.

We zien de grenzen hiervan, maar deze zijn bespreekbaar en veranderbaar.

We werken krachtgericht en integraal

In Grensloos vzw heeft iedereen oog voor de beperkingen maar ook voor de kansen die zich aandienen in de leefwereld van mensen in armoede, in organisaties en bij beleidsinstanties. We kijken naar het verleden maar ook naar de toekomst. We hebben aandacht voor problemen en kwetsuren, maar ook voor verwachtingen, drijfveren, competenties en krachten. We zoeken ze samen, we benoemen ze, we spreken ze aan. We houden voortdurend voor ogen dat armoede ingewikkeld is – een samenspel van vele problemen en krachten. We ondersteunen mensen individueel opdat ze kunnen deelnemen aan de groepswerking. Hierin richten we ons nooit op het afzonderlijk bekijken van deelproblemen zonder het geheel in beeld te houden.

Iedereen kan een leven in waardigheid leiden

Grensloos vzw streeft ernaar om iedereen een leven in menselijke waardigheid te bezorgen.

Dit wil zeggen dat er voor ons een grens is waarvan we vinden dat niemand hieronder moet of mag leven.

Dit impliceert dat we mensen kansen geven en blijven geven.

We willen niemand blijvend afwijzen.

Ook impliceert dit dat we met een bezorgdheid aanhoudend zullen zijn bij mensen in armoede.

Op deze manier willen we ervoor zorgen dat ook de armsten een kans op maatschappelijke betrokkenheid blijven hebben.

We benaderen mensen positief en in gelijkwaardigheid

Om toegang te vinden tot de leefwereld van mensen in armoede starten we vanuit een besef van verschil en niet vanuit veroordeling. Iedere mens in armoede kent een diep verlangen naar menselijk contact en wil zich als mens gezien en begrepen voelen. Daarom streeft Grensloos vzw naar een positieve en gelijkwaardige houding tegenover mensen in armoede.

Grensloos vzw:

toont respect
is aanhoudend, geeft niet vlug op
durft zich kwetsbaar opstellen
werkt als partner van mensen in armoede
is eerlijk en open
kiest voor dialoog en wederkerigheid.

Grensloos vzw en mensen in armoede vullen elkaar binnen Grensloos vzw aan, elk met hun eigen-aardige kijk en deskundigheden. Ze zijn in andere dingen deskundig en ze kijken anders naar de wereld. Dat kan soms spanningen opleveren, maar wij gaan er van uit dat het een kracht is: ‘de kracht van het verschil’.

Bronnen

Driessens, K. en Van Regenmortel, T., Bind-Kracht in armoede. Leefwereld en hulpverlening, Boek 1, Leuven, LannooCampus, 2006
Vansevenant, K., Driessens, K. en Van Regenmortel, T., Bind-Kracht in armoede. Krachtgerichte hulpverlening in dialoog, Boek 2, Leuven, LannooCampus, 2008
Vranken, e.a., 1991-2007, Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting, Leuven, Acco.

[1] Definitie Prof. Dr. Jan Vranken

[2] Aanvulling op armoededefinitie van Vranken door
Prof. Dr. Tine Van Regenmortel, 2002

[3] Empowerment is ‘een proces van versterking waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving, en dit via het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewustzijn en het stimuleren van participatie’. Driessens K. en Van Regenmortel. T., Bind-Kracht in armoede. Leefwereld en hulpverlening, Boek 1, Leuven, LannooCampus, 2006, blz. 101.